

BİBLİYOGRAFYA :

Tsma, nr. E 9524; BA, Cevdet-Adliye, nr. 5200, 5417, 5546, 5661; *Fatih'in Teşkilât Kanunnâmesi* (nşr. Abdülkadir Özcan TD, XXXIII [1982] içinde), s. 13, 20; *İlmiyye Salnâmesi*, s. 59-61; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, I, 363, 432, 440, 462-463, 472; II, 289, 293, 485; V, 295; *İstanbul Ahkâm Defterleri: İstanbul Ticaret Tarihi I* (haz. Ahmet Kal'a v.dğr.), İstanbul 1997, tür.yer.; a.e.: *İstanbul Esnaf Tarihi I* (haz. Ahmet Kal'a v.dğr.), İstanbul 1997, tür.yer.; a.e.: *İstanbul Vakıf Tarihi I* (haz. Ahmet Kal'a v.dğr.), İstanbul 1998, tür.yer.; a.e.: *İstanbul Finans Tarihi I* (haz. Ahmet Kal'a v.dğr.), İstanbul 1998, tür.yer.; Ahmed Râsim, *Osmanlı Tarihi*, İstanbul 1328, II, 750-755; *Mecelle-i Umûr-ı Beledîyye*, I, 287-291, 419-442; Uzunçarşılı, *İlmiye Teşkilâtı*, s. 133, 134; a.mlf., *Merkez-Bahriye*, s. 140, 181; Mübahat S. Kütükoğlu, *Osmanlılar'da Narh Müessesesi ve 1640 Tarihli Narh Defteri*, İstanbul 1983; a.mlf., "1009 (1600) Tarihli Narh Defterine Göre İstanbul'da Çeşitli Eşya ve Hizmet Fiyatları", *TED*, sy. 9 (1978), s. 1-85; R. Mantran, *17. Yüzyılın İkinci Yarısında İstanbul* (trc. Mehmet Ali Kılıçbay – Enver Özcan), Ankara 1986, I, 127-156, 284-298; Abdülaziz Bayındır, *İslam Muhakeme Hukuku (Osmanlı Devri Uygulaması)*, İstanbul 1986, s. 18-19; ayrıca bk. tür.yer.; Zeki Arkan, "Şeyhülislâm Zekerîyya Efendi'nin İstanbul Sayımı (985/1577-1578)", *Tarih Boyunca İstanbul Semineri, Bildiriler*, İstanbul 1989, s. 45, 47-57; Necdet Sakaoğlu, "İstanbul Kadılığı", *DBİst.A*, IV, 226-228.

MEHMET İPŞİRLİ

İSTANBUL ŞEHREMÂNETİ MECMUASI

İstanbul Belediyesi tarafından
yayımlanan dergi.

Şehremâneti Neşriyat ve İstatistik Müdüriyeti Şubesi'nin Eylül 1340'ta (1924) aylık olarak yayımlamaya başladığı derginin adı daha sonra *İstanbul Belediye Mecmuası*'na dönüşmüş ve Teşrinisânî 1928'e kadar elli bir sayı çıkmıştır. Latin harflerinin kabul edilmesinin (1928) ardından yayımını sürdüren dergi, bilindiği kadarıyla 1942 yılının Mart ayında basılan 199. sayısından sonra uzun süre çıkmamıştır.

Dergide belediye ile ilgili mevzuat, istatistikler, iskân ve imara dair konular, şehir haberleri, belediye uygulamalarından doğan hukukî ihtilâflar, resmî yazışmalar, trafik yönetmelikleri hakkında bilgi ve yazılar yanında İstanbul'un tarihi ve şehrin eski eserlerine dair araştırmalara da yer verilmiştir. Türk bayrağı hakkında bir yazı ile Ahmet Süheyl Ünver'in "Mahya ve Mahyacılık" başlıklı makalesi (1932), İbrahim Hakkı Konyalı'nın İstanbul'un kasırları, hamamları ve mezarlıklarıyla ilgili yazıları dergide yayımlanan

dikkate değer çalışmalardandır. A. Kohler adında bir Alman'ın 1930 yılındaki seyahatine dair anılarının İstanbul bölümünün Enver Şâzi tarafından yapılan tercümesi (1930) ve Mühendis İbrahim imzalı "Ayasofya" başlıklı makale de (1937) dikkat çekicidir. Daha sonraki sayılarda Ostrova soyadlı kişiyle aynı yazar olduğu tahmin edilen bu şahsın Sultanahmet semtinde arastanın içinde ve çevresinde İngilizler tarafından yapılan kazılarda bulunan, büyük sarayın bir avlusunun döşemesine ait mozaiklere dair yazıları çıkmıştır.

1941'de basılan bir sayı Rıza Çavdarlı'nın "İstanbul Mesireleri", Sermet Muhtar Alus'un aynı başlıklı bir yazısı, Sedat Çetintaş'ın şehrin imarı için Beyazıt Simkeşani gibi bazı eski eserlerin feda edilmesi gerektiğine dair açıklaması, İbrahim Ostrova'nın Kariye Camii'ndeki Bizans mozaikleri hakkındaki yazıları ile âdeta bir tarih sayısı olmuştur. Dergide aynı yıl değişik kişilerin, İstanbul'un imarında eski eserlerin zorluklar meydana getirdiği ve bunların yıkılmasının gerektiğini ileri süren görüşlerine yer verilmiş, "Yeni Açılan Unkapanı ve Yenikapı Güzergâhı" başlığı ile bir yazı dizisine başlayan İbrahim Hakkı Konyalı altı sayı devam eden bu makalelerinde, "Atatürk Bulvarı Birçok Tarih Yâdigârlarını Meydana Çıka-

ıyor" alt başlığı ile yeni açılan bu cadde-nin iki tarafında meydana çıkan tarihî eserleri tanıtmıştır. Ancak cadde açıldıktan sonra bu eserler ortadan kaldırılmıştır. Kırkçeşme, Sekbanbaşı İbrâhim Ağa Camii, Yahyâ Güzel Camii, Voynuk Şücâüddin Camii, Zeliha Hatun Çeşmesi, Sadâret Kethüdâsı Yûsuf Ağa Çeşmesi, Azepler Hamamı, Elvan Çelebi Camii, Paspasoglu Mescidi, İ. Hakkı Konyalı'nın bulvarın açılışı ile meydana çıkacağını ve restore edileceğini sandığı, fakat ortadan kaldırılan eserlerdir.

İstanbul Belediye Mecmuası'nın son sayılarında, Rıza Çavdarlı ile Sermet Muhtar Alus'un İstanbul mesirelerine dair makalelerinin devamı ile İstanbul'un imarı sırasında eski eserlerin durumları hakkındaki görüşler büyük yer tutmaktadır. Bu sayılarda, Reşat Ekrem Koçu'nun "Tarihte İstanbul'daki Narhlar ve Boğaziçi" başlıklı yazısı ve bir Fransız soylusu olan Mme de Laubespine'in 1895 yılında ziyaret ettiği şehre dair anılarının tercümesi de yer almaktadır.

Dergi, 27 Mayıs İhtilâli'nden sonra belediyenin askerler tarafından yönetildiği dönemde *İstanbul* adıyla yeniden yayımlanmaya başladı. 27 Mayıs 1961'de çıkan, Rakım Ziyaoğlu'nun yönettiği dergide tiyatro oyunları ile kadın modası hakkında yazı ve hikâyelere yer verilmiş ve dergi genellikle belediyede çalışanlara hitap eden bir "salon dergisi" olmuştur. Bu dönemde çeşitli belediye haberleri, uygulamaları, yurt dışındaki belediyelere dair yazıların dışında ilmî araştırmalara katkıda bulunabilecek makalelere pek yer verilmemiştir. Bununla birlikte İbrahim Erseyrek'in İstanbul'un bazı eski eserlerine, Nurettin Oryan'ın Osmanlı tarihinden derlenmiş olaylara dair kısa makaleleri, Fahmi Ethem Karatay'ın bazı Fransız seyahatnâmelerinden İstanbul'la ilgili sayfaları özetlediği yazıları, Muin Ta-yağç'ın Türk taş ve çinilerindeki motiflere dair çizimleriyle süslenen seri yazılar dikkate değer.

34. sayıdan itibaren (Temmuz 1966) dergide İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Mehmet Kaplan ve Faruk Kadri Timurtaş'ın yazıları çıkmaya başlamış, Kerim Esmer "Tarih'te İstanbul Suları", Ertan Ünal "İstanbul'un Tarihi Ağaçları", Orhan Çinili "İstanbul Semtleri", Tahir Karauğuz, "Türk Büyükleri", Orhan Erdenen "İstanbul'un Eski Eserleri", Münir Süleyman Çapanoğlu çeşitli tarihî konulara dair dizi halinde

İstanbul Şehremâneti Mecmuası'nın ilk sayısının kapağı

makaleler yayımlamışlardır. Asım Sönmez, yazılarında Osmanlı tarihinin önemli şair ve müzikşinasları hakkında bilgi vermiş, bu yazılara mezar taşlarının veya evlerinin fotoğrafları da konulmuştur. Tahir Karağuz'un "İstanbul'un Fethi Yıldönümünde Yeni Bir Belge" (sy. 56, Mayıs 1968), Yavuz Senemoğlu'nun, "Baba Câfer Türbesi" (sy. 63, 1969), Baki Kesler'in, "Eski İstanbul'da Mahalle Teşkilâtı" (sy. 70, 1969) başlıklı makaleleri önemli sayılabilecek yazılardır. Dergi 100. sayısından itibaren sadece belediye faaliyetlerini tanıtan bir yayın organı haline gelmiş, 162-163. sayısından (Mayıs - Haziran 1978) sonra kapanmıştır. Derginin her sayısında yer alan fotoğraflar, 1950'li yıllarda yapılan istismlâklerin arkasından uygulanan düzenlemelerin önemli belgeleridir.

BİBLİYOGRAFYA :

Hasan Duman, *Katalog*, s. 184, 185, 374 (nr. 703, 708, 1450); Zafer Toprak, "Şehremaneti Mecmuası", *DBİst.A*, VII, 149.

SEMAVİ EYİCE

İSTANBULER MITTEILUNGEN

İstanbul

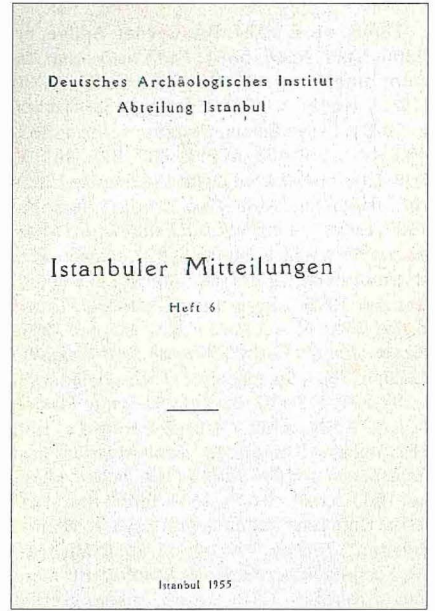
Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün yıllıkı.

İlki 1829'da Roma'da kurulan Alman Arkeoloji Enstitüsü (Deutsche Archäologisches Institut) 1859'da Prusya Devlet Enstitüsü adını almış, 1871'de Alman İmparatorluk Enstitüsü ismiyle anılmış, II. Dünya Savaşı'na kadar Alman Devlet Arkeoloji Enstitüsü olarak faaliyet göstermiş, 1945'ten sonra da Alman Arkeoloji Enstitüsü şeklinde adlandırılmıştır. Merkezi Almanya'nın Berlin şehrinde bulunan

enstitünün İstanbul şubesi 1930 yılında kurulmuştur.

Dünyanın belirli eski medeniyet merkezlerinde şubeleri olan Alman Arkeoloji enstitülerinin İstanbul şubesi kuruluşundan az sonra iki yayın dizisine başlamıştır. Bunlardan biri, çeşitli araştırma konuları hakkında kitaplardan oluşan *Istanbuler Forschungen*'dir. Diğeri ise *Istanbuler Mitteilungen* başlığını taşımaktadır. Bu dizide ilk yayın 1933'te basılan Hellmut Ritter'in *Orientalia* adlı kitabıdır. İkinci yayın Paul Wittek'in *Das Fürstentum Montesche* adlı eseri olup (Berlin 1934) *Menteşe Beyliği* ismiyle Orhan Şaik Gökyay tarafından Türkçe'ye de çevrilmiştir. Bu dizide yapılan kitap niteliğinde yayınları, Tahsin Öz imzası ile 1935'te bir cilt halinde basılan, iki vakfiyenin sadece faksimilesini ihtiva eden *Zwei Stiftungsurkunden des Sultans Mehmet II. Fatih* adlı eser takip etmiştir.

1955 yılından itibaren kitap dizisi, yılda bir fasikül halinde içinde ilmi makaleler olan bir yıllık dergi şekline dönüştürülmüştür. 1961'de çıkan 11. sayısına kadar 17 x 24 cm., sonraki yıllarda ise 20 x 27 cm. ölçülerinde eskisinden daha kalın ciltler halinde her yıl düzenli olarak çıkan bir yayın organı biçimini almıştır. *Istanbuler Mitteilungen*'deki makalelerin ağırlık merkezi arkeoloji konuları olmakla beraber içlerinde Türk sanatına dair çok sayıda araştırmanın da yer aldığı görülmektedir. Bunlar arasında K. Ertmann ve Klaus Kreiser gibi yazarların makaleleri doğrudan doğruya Türk sanat tarihiyle ilgilidir. *Istanbuler Mitteilungen*'in 2000 yılında L. cildi basılmış bulunmak-

Istanbuler Mitteilungen'in 6. fasikülünün kapağı

tadır. Derginin tam koleksiyonu İstanbul Alman Arkeoloji Enstitüsü'nde mevcuttur.

SEMAVİ EYİCE

İSTANKÖY

Ege denizinde

Kos adasının Osmanlı döneminde ve günümüzdeki adı.

Batı Anadolu sahillerine yakın bir yerde Gökova körfezinin (İstanköy körfezi) girişinde yer alır. 290 km²'lik yüzölçümü olan dar ve uzun bir adadır. Bodrum'a yaklaşık 17 km. mesafededir. Bodrum'un batısındaki Akyarlar köyü hizalarında ise bu mesafe 5 kilometreye kadar düşer. En yüksek noktası Dhikios 846 metreye ulaşır ve adayı iki parçaya böler. Adanın kuzey taraflarında dar düzlükler bulunur. Tarihî kaynaklarda Kos, Cos, Stanco, Stanchio, Lango adlarıyla anılır. Türkçe'de kullanılan İstanköy ise Eis tin Ko veya Stanchio'dan bozmadır. İlk Osmanlı kaynaklarında rastlanan İstanköy imlâsı hiç değişmeden devam etmiştir.

Yerleşme tarihi antik dönemlere kadar inen adaya Dorlar'ın yerleştiği ve buranın milâttan önce V. yüzyılda Delos birliğine katıldığı belirtilir. Bu yüzyılda eski Yunan'daki ilk tıp okulunun burada açıldığı rivayet edilir. Hatta burası Hipokrat'ın yaşadığı yer olarak ün kazanmıştır. Milâttan

Defterdar
İbrahim
Efendi
Camii -
İstanköy